

הלכות פורים ה'תשפ"ה

הלכות קריאת המגילה

"יזהר הרבה שלא יהיה מחלוקת בבית כלל – לא בליל פורים ולא ביום פורים, ויסבול הרבה ויעביר על

מידותיו, יותר משאר ימות השנה" (מועד לכל חי, אות ק"י)

- **זמן קריאת המגילה** – חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה (עד עלות השחר) ולחזור ולקרוא אותה שנית ביום (מהנץ החמה עד השקיעה ובדיעבד מעלות השחר) (שו"ע סי' תרפ"ז).
- **טעימה קודם קריאת המגילה** – אסור לאכול קודם קריאת המגילה בין בלילה ובין ביום (רמ"א תרצב, ד). טעימה של מזונות עד כביצה, וכן אכילה של פירות אפילו הרבה, וכן שתיה – יש מתירים אפילו לכתחילה (ילקוט), הגר"מ אליהו) והמחמיר תבוא עליו ברכה (חז"ע), ויש מתירים רק במקום צורך גדול, כגון מי שחולה קצת או שהתענית קשה עליו מאד (משנ"ב שם יד).
- **ריכוז בקריאת המגילה** – אסור לדבר בזמן הקריאה, וצריך להתרכז ולשים לב לקריאה, ואם לא שמע אפילו מילה אחת – לא יצא ידי חובה (חז"ע פורים עמ' עח). לכן טוב שיהיה בידו מגילה כשרה לקרוא מילה במילה בלחש. גם מי שיש בידו חומש מודפס, יכול להשלים בקריאה בשקט מתוך החומש עד שיגיע למקום בו נמצא בעל הקורא (חז"ע פורים עמ' עט).
- **אם הגיע מאוחר לקריאת המגילה והפסיד כמה פסוקים** – יברך לעצמו את הברכות ויקרא אפילו מתוך חומש מודפס עד שיגיע למקום בו נמצא בעל הקורא, ובתנאי שלא הפסיד את רוב קריאת המגילה.
- **ברכות** – לפני הקריאה מברכים שלש ברכות: "על מקרא
- מגילה", "שעשה ניסים" ו"שהחיינו". לאחר הקריאה מברכים ברכה אחת – "הרב את ריבנו" וכו'. יש שנהגו שכל הציבור עומד בשעת הברכות (רמ"ע מפאנו, מג"א, בא"ח), ויש שנהגו שכל הציבור יושב (כנה"ג, גר"ח פלאג'י, פני יהושע, הר צבי, חזון עובדיה פורים עמ' סט).
- **ברכת שהחיינו** – בברכת שהחיינו יש לכוון על שאר מצוות היום. **למנהג הספרדים** (שו"ע סי' תרצ"ב) – מברכים שהחיינו רק בקריאת המגילה בלילה, **ולמנהג האשכנזים** (רמ"א שם) – מברכים שהחיינו גם בקריאת המגילה ביום.
- **ברכת "הרב את ריבנו" ביחיד** – נחלקו הפוסקים האם יחיד מברך ברכה זו. למעשה: **למנהג האשכנזים** – לא יברך בשם ומלכות (רמ"א וביאור הלכה סי' תרצב), **ולמנהג הספרדים** – יש שנהגו לא לברך (חזון עובדיה פורים עמ' פט), ויש שנהגו לברך "שלא לאבד ברכה יקרה זו" (בא"ח, הגר"מ אליהו).
- **קריאה לנשים** – גם נשים חייבות לשמוע מגילה "שאף הם היו באותו הנס". אם הבעל קורא כבר יצא ידי חובת הקריאה: **למנהג האשכנזים** – אחת הנשים תברך "לשמע מקרא מגילה" (רמ"א, לוח א"י), אך ברכת "הרב את ריבנו" אין מברכים אפילו שיש עשר נשים (גרשז"א, גריש"א, גר"ק), **ולמנהג הספרדים** – יש נהגו שאין מברכים כלל (בא"ח, הגר"מ אליהו), ויש נהגו לברך "על מקרא מגילה" וגם "הרב את ריבנו" (חזון עובדיה עמ' נג, צא).

הלכות מתנות לאביונים

- **זמן המצוה** – צריך לתת מתנות לאביונים בפורים אחר קריאת המגילה ביום ולא בלילה (משנ"ב תרצה סק"ב, כה"ח שם סק"ג). לדעת רוב הפוסקים כיון שמתנות לאביונים הינם לצורך סעודת פורים אין לתת זאת לעניים לפני פורים. אם נתן לשליח קודם פורים והשליח ייתנם לעניים בפורים – יצא ידי חובה (ערוה"ש, כה"ח). וכן אם נתן לעני קודם פורים ועשה איתו תנאי שלא יזכה בכסף רק בפורים – יצא ידי חובה (גריש"א, גר"מ אליהו).
- **מיהו אביון** – אין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט יד בפורים ומבקש צדקה נותנים לו. אפילו נתן לעני קטן יצא ידי חובה (ערוה"ש, בא"ח, חז"ע עמ' נפ). יש אומרים שאיש ואשתו נחשבים לשני עניים (בא"ח, כה"ח, חז"ע עמ' נט).
- **כולם חייבים לתת** – כל אדם בין איש בין אשה ואפילו עני חייבים לתת מתנות לאביונים (שו"ע ומשנ"ב סי' תרצד). וי"א שמחנכים גם את הקטנים לתת בעצמם (ערוה"ש, פמ"ג, גריש"א).
- **כמה צריך לתת** – צריך לתת לפחות לשני עניים לכל אחד מתנה אחת. מעיקר הדין שיעור מתנה הוא פרוטה (משנ"ב תרצד סק"ב, חזון עובדיה, ילקוט יוסף, גר"ח קנייבסקי), אולם יש אומרים שצריך לתת לכל עני שיעור סעודה שהוא פת בשיעור של שלוש ביצים (בן איש חי, כף החיים), וכן יש אומרים שבזמנינו שאין לפרוטה ערך כלל חובה ליתן כשיעור סעודה שישמח בה העני (הגר"ש אלישיב), ומכל מקום לשיטת כולם ירא שמים יתן בעין יפה ובסבר פנים יפות.

"מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו,

שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים,

שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה"

(רמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ז)

הלכות משלוח מנות

- **כולם חייבים לתת** – כל אדם בין איש בין אשה, ואפילו אשה נשואה, ואפילו עני, חייבים לתת משלוח מנות (שו"ע רמ"א סי' תרצה, ד). וטוב לחנך גם את הקטנים לתת בעצמם (פמ"ג, כף החיים, חזון עובדיה עמ' קמב).
- **זמן המצוה** – צריך לשלוח משלוח מנות בפורים ביום ולא בלילה (רמ"א סי' תרצה, חזון עמ' קמ). ויש אומרים שאם שלח קודם פורים על מנת שיגיע בפורים לא יצא ידי חובה, אלא אם כן מינה שליח שישלח בשבילו בפורים (ערוה"ש).
- **כמה צריך לתת** – צריך לשלוח שני מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לחבריו הרי זה משובח (שו"ע שם), אך עדיף להרבות במתנות לאביונים (רמב"ם - הובאו דבריו לעיל).
- **מה צריך לתת** – שתי המנות צריכות להיות דווקא דברי מאכל (שו"ע שם), וראוי שהיה המנות מבושלות ומוכנות לאכילה (מג"א, ערוה"ש), ואף משקה חשוב כמנה (ערוה"ש, משנ"ב, ילקוט חזון עובדיה עמ' קנב, ילקוט יוסף).
- **וי"א** שיהיו שתי המנות מסוגי מאכלים שונים (ערוה"ש, חזון עמ' קמ), וי"א שיתן כל מנה בכלי נפרד (בא"ח, כה"ח).
- **שיעור מנה** – ראוי שכל מנה תהיה בשיעור שראוי לכבד בה אורח חשוב (ערוה"ש, הגר"מ אליהו, ילקוט יוסף).
- **מיני מתיקה** – עדיף לשלוח פת ותבשילים, וכבר נהגו ישראל לשלוח מיני מתיקה (שירי כנה"ג, מועד לכל חי).
- **על ידי שליח** – יש אומרים שצריך לשלוח את המנות דווקא על ידי שליח (חת"ס, בנין ציון), אך דעת רוב הפוסקים שאין צריך להקפיד בכך (חזון עמ' קמ, הגר"ז, הגריש"א, חזון עובדיה), וטוב לקיים כן על כל פנים במשלוח מנות אחד (הגרש"ז אויירבך).
- **השולח בעילום שם** – יש אומרים שלא יצא ידי חובה, שטעם מצות משלוח מנות כדי שתרחיק אהבה וחיבה בין איש לרעהו ולא רק כדי שיהיה למקבל סעודת פורים (מנות הלוי, כתב סופר, חזון עובדיה עמ' קנב, ילקוט יוסף).

הלכות סעודת פורים

- **כולם חייבים** – כל אדם בין איש בין אשה, חייב לסעוד לפחות סעודה אחת בפורים (רמ"א סי' תרצה).
- **מה צריך לאכול בסעודה** – מצווה להרבות במאכלים בסעודת פורים (רמ"א סי' תרצה), ויאכל בשר (רמב"ם), ולכתחילה רצוי לחוש לפוסקים המצריכים לאכול לחם (רש"י, ערוה"ש, חזון עמ' קמ).
- **זמן הסעודה (ערב שבת קודש)** – יש לעשות את הסעודה לכתחילה קודם חצות היום מפני כבוד שבת (רמ"א תרצה, ב), וכן מנהג המקובלים והרבה מהספרדים בכל פורים גם שאינו בערב שבת (רש"י, של"ה, גר"א, חזון עמ' קמ). אם לא הספיק קודם חצות ישתדל לעשותה קודם שעה עשירית (מהרי"ל), ובדיעבד אפשר לעשותה עד השקיעה (משנ"ב רמ"ט, יג), ויאכל מעט לחם כדי שיאכל סעודת ליל שבת לתאבון (רמ"א תקט, א).
- **לא מומלץ לחבר את הסעודה של פורים עם סעודת שבת**, מפני כבוד השבת, ומפני כמה ספיקות בהלכה בעניין זה.
- **לימוד תורה קודם הסעודה** – טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה או בתוך הסעודה, וסמך לדבר "ליהודים היתה אורה ושמחה" וכו', ודרשנין 'אורה' זו תורה (רמ"א שם). ומה טוב ללמוד ההלכות הראשונות של פסח, שהרי פורים הוא 30 יום קודם החג, ובכך סומכים גאולה לגאולה (חזון עמ' קפא).
- **לבסומי עד דלא ידע** – "חייב אדם להתבסס בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (שו"ע תרצה, ב). ויש אומרים שאין צריך להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מלימודו וישן ומתוך שישינו אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים" (רמ"א שם).
- **"לא נצטוינו על שמחת הוללות ושטות, אלא בשמחת תענוג שנגיע מתוכה לאהבת ה' יתברך, ולהודות לו ולברך בשמו על הניסים שעשה לנו"** (מאירי מגילה ז:). "היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות, בנטילת ידים וברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים" (חיי אדם, ביאור הלכה).
- **האם דווקא יין** – מצוה מן המובחר להשתכר דווקא מיין (כן משמע מפרש"י ורמב"ם) כיון שבו נעשה הנס (מקראי קודש פורים סי' מד), אמנם יוצאים ידי חובה גם כשמשתכרים בשאר משקים המשכרים (גר"י קנייבסקי, גר"ש אלישיב, גר"נ קרליץ).
- **על הניסים** – שכח לומר על הניסים בברכת המזון וכבר אמר שם אדנות של ברכת "על הארץ ועל המזון", נחלקו הפוסקים האם חוזר לראש, ולמעשה ספק ברכות להקל ואינו חוזר ויזכיר על הניסים כשיגיע ל"הרחמן" (משנ"ב שם סקט"ו).

"קדושת פורים הוא כקדושת יום הכיפורים. אלא שביום הכיפורים העבודה היא על ידי עינוי נפש, שהוא "איתכפייא" – שבעינוי הגוף נחלש כח היצר ויכולים לנצחו ולכפותו. אמנם בפורים העבודה היא על ידי הביסוס ושמחת לב ונפש, שהוא "איתהפכא" – להפוך מר למתוק להיות נעשה הכל טוב מאד"

(ר' צדוק מלובלין - ישראל קדושים אות ט)

יזכנו השם יתברך לקבל קדושת פורים באמת, להפוך מר למתוק, להרבות אהבה בין איש לרעהו